

Жените и застаряващата работна сила: последници за безопасността и здравето при работа

В настоящия преглед са разгледани някои въпроси, свързани с пола и възрастта, и по-специално по отношение на по-възрастните жени, в контекста на безопасността и здравето при работа (БЗР) и устойчивата работа. Той бе изготвен въз основа на нови литературни източници и семинар, организиран от EU-OSHA¹.

Какво значение има полът за управлението на безопасността и здравето при работа и устойчивата работа, свързани с възрастта?

Работната сила в ЕС застарява, оради това свързаните с възрастта стратегии за БЗР са от решаващо значение. Мъжете и жените са изправени обаче пред различни свързани с възрастта предизвикателства и се влияят различно от проблемите на работното място през целия си трудов живот. Ето защо, за да се подаде достатъчно информация за политиките, дебата и бъдещите проучвания в областта на устойчивата работа, е важно да установим и да разберем тези различия.

Различия между мъжете и жените на работното място, свързани с възрастта

Застаряването се свързва с редица промени във физическите възможности и здравето. Такива промени могат да бъдат повлияни от свързани с пола биологични и социални фактори.

Различия между мъжете и жените на работното място, свързани с биологичния пол

Най-очевидната промяна, свързана с възрастта, при съответния биологичен пол е менопаузата. Но много други свързани с възрастта условия, които могат да повлияят на работоспособността, засягат по-често жените в сравнение с мъжете, в това число остеопороза, остеоартрит и рак на гърдата. Такива различия между мъжете и жените следва да се имат предвид при разработване на стратегии за насърчаване на БЗР и устойчивия трудов живот.

Различия между мъжете и жените на работното място, свързани със социалните характеристики на пола

В работната сила съществува вертикална и хоризонтална полова сегрегация, водеща до това, че жените изобщо, и по-възрастните жени в частност, са изложени през целия си трудов живот на различни рискове в сравнение с мъжете в същото положение.

Вертикалната сегрегация се дължи на недостиг на възможности за професионално развитие и за професионална мобилност, водещ до концентрация на жените на най-ниските нива на служебната йерархия². Така може да се стигне до продължителна експозиция на определени опасности на работното място, като труд с висока степен на повтаряемост или труд, който изисква непривични пози.

Хоризонталната сегрегация е резултат от това, че жените и мъжете работят обикновено в различни икономически сектори. Така например по-възрастните жени съставляват непропорционално голям дял в здравната и социалната сфера, образованието и други сектори на услугите. Важно е да не се подценяват физическите и емоционалните изисквания на работата, извършвана често от жените: ръчният труд, трудът с висока степен на повтаряемост и при бързо темпо, работата на смени, рискът от насилие и тормоз, както и стресът са все проблеми, които засягат задържането на работа и качеството на трудовия живот в много области, в които работят жените.

Преодоляване на различията между мъжете и жените на работното място, свързани с възрастта

Стратегиите за БЗР и устойчив трудов живот следва да са съобразени както с възрастта, така и с пола. Тези стратегии следва да са насочени към сектори и работни места, в които преобладават жените, като здравни грижи, образование, почистване и търговия на дребно, както и към доминирани от мъжете сектори, като строителството, и следва да предлагат също така начини за управление на свързаните с възрастта по-малки физически възможности и влошено здраве в зависимост от пола.

Менопауза и подобряване на здравето на работното място

Много здравословни проблеми, пред които са изправени жените и които са свързани например с менопаузата, са табу в обществото, а следователно и на работното място. Възможно е обаче да се вземат прости мерки за решаване на такива проблеми: може да се осигури достъп до питейна вода, може да се използва подплатено облекло за униформи и да се уреди гъвкаво работно време с цел по-лесно определяне на час за медицински прегледи. На работното място са необходими повече мерки за повишаване на осведомеността и за подкрепа, в това число консултации за мерки, които не стигатизират, образцови политики и контролни списъци за оценка на риска.

Стратегии за безопасност и здраве при работа през целия живот, свързани със социалните характеристики на пола

Подходът към устойчива работа през целия живот следва да включва обучение за рисковете и тяхното предотвратяване за ученичките и учениците и гарантиране на това, че обучението по БЗР обхваща рисковете, свързани с работните места, заемани предимно от жени. Освен това БЗР следва да заеме важно място като част от професионалното обучение за работните места, типични за жените.

Стрес и мускулно-скелетни смущения

Много трудови дейности, извършвани често от жени, са емоционално натоварващи или включват продължителни периоди в седнало или изправено положение. Поради това стресът и мускулно-скелетните смущения (МСС) могат да окажат голямо въздействие върху устойчивостта на работата на жените. По-голямо внимание трябва да се обърне на тези два проблема, включително с акцент върху превенция на риска при дейности, извършвани предимно от жени. Така например

¹ <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/seminars/workshop-gender-and-age-impact-working-life-etui-international>

² EU-OSHA — Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, Нови рискове и тенденции за безопасността и здравето на работещите жени, 2013 г. Може да се намери на: <https://osha.europa.eu/en/publications/reports/new-risks-and-trends-in-the-safety-and-health-of-women-at-work/view>

в детска градина в Дания са били въведени редица промени за по-голяма устойчивост на работата с цел задържане на персонала, подложен на повтарящи се движения и повдигане.

Рехабилитация

Ако за влошеното здраве на дадена жена не бъде установено, че е свързано с работата, това може да бъде пречка за достъп до помощ за рехабилитация. Освен това жените със задължения за грижи за член(ове) на семейството често са лишени от възможност за достъп до рехабилитационни услуги. Поради това е необходим съобразен с пола подход към рехабилитацията, за да се гарантира, че програмите са достъпни за жените и са съобразени с техните нужди. Пример за такава рехабилитация, съобразена с пола, дава френската организация за застраховка при трудови злополуки Анаст. Анаст публикува наръчник за рехабилитация на работнички след лечение за рак на гърдата³.

Лица, полагащи грижи за член(ове) на семейството

Все повече работници и от двата пола имат задължения за полагане на грижи за болни, страдащи от увреждания, или за по-възрастни родственици, въпреки че най-голямата част от тези грижи се полагат от жени на възраст 50 и повече години. От друга страна, настоящите стратегии за съчетаване на работата и задълженията за полагане на грижи са насочени най-вече към младите жени, нуждаещи се от грижи за деца. Ето защо трябва да се разработят адекватни политики и практики за съчетаване на професионалния и семейния живот с цел насърчаване на устойчивия трудов живот. Следва да се разгледат например схеми за гъвкаво работно време и политики за работа на непълно работно време, каквито има вече приложени за млади родители, за да се предотврати излизането от работната сила на по-възрастните лица, полагащи грижи. Освен това от съществено значение са допълнителните ресурси за полагане на грижи за възрастни хора и хора с увреждания, както и услуги за насърчаване на независимия живот като част от интегрирана стратегия.

При оценката на риска и разработването на стратегии следва да се вземат под внимание възрастта и полът

Стратегиите за БЗР следва да насърчават многообразието чрез превенция на риска и справяне с рисковете при техния източник. Следователно е важно равенството по отношение на възрастта, равенството между половете и БЗР да се регулират в една рамка за политики и практики.

Тясната връзка между равенството между половете и устойчивата работа се доказва от оценката на риска и стратегиите, разработени от френска печатница. Служителите жени в предприятието са засегнати в изключително висок процент от МСС, поради което предприятието извършва анализ на времето, прекарано на различните длъжности, въз основа на пола и установява, че мъжете биват повишавани по-бързо от жените, когато са на длъжности, включващи изпълнение на задачи с висока степен на повтаряемост за дълги периоди. Един от резултатите от тази оценка е препоръка за насърчаване на професионалното кариерно развитие и признаване на уменията на жените в печатницата, за да се предотврати изпълнението от тяхна страна на повтарящи се задачи в продължение на дълго време.

В Обединеното кралство Националната здравна служба (NHS) е приела интегрирана стратегия, изготвена от Работната група за по-дълъг трудов живот, имаща за цел преодоляване на последиците от по-дългия трудов живот върху работната сила, в която преобладават жените, и в която две трети от медицинските сестри са на възраст над 40 години. Това подчертава значението на пълното прилагане на секторните насоки относно здравето и благоденствието на работното място, за да се гарантира, че кумулативното въздействие на по-дългия трудов живот не засяга отрицателно здравето на работещия, нито способността му да работи ефективно и безопасно.

³ Анаст — L'agence nationale pour l'amélioration des conditions de travail, *Travailler avec un cancer du sein*, 2008, Association CINERGIE, Paris.

Включване на многообразието в националните стратегии за безопасност и здраве при работа

За систематичното интегриране на съображенията за възрастта и пола в стратегиите за устойчиво работно място, без да се стига до дискриминация, в стратегиите и дейностите на инспекторатите по труда следва да бъде включено и многообразието. Така например резултатите от стратегията за многообразие на австрийския инспекторат по труда включват редица инструменти за равенство между половете, контролни списъци за обучение и многообразие, които инспекторите да използват в предприятията, а така също и мерки за по-възрастните работници и секторите с преобладаващо участие на жени, които са включени в техните кампании⁴.

Основни констатации

Важно е да създадем устойчиви модели на работа за по-възрастните работници със специално ударение върху по-възрастните работнички чрез мерки за решаване на проблеми, като работно натоварване, работни задачи, гъвкаво работно време, равновесие между професионалния и личния живот, помощ на работното място при специфични здравни проблеми, свързани с пола, и развитие на работната сила. Необходими са обаче допълнителни изследвания и практически инструменти относно взаимодействието между възрастта и пола във връзка с БЗР и устойчивата работа. Основните констатации на настоящия преглед са обобщени, както следва:

- различията в условията на труд, поради свързани с пола биологични и социални фактори, имат устойчиво присъствие през целия трудов живот;
- кумулативните физически и емоционални последици от работата на жените не следва да се подценяват;
- необходима е подкрепа за оценки на рисковете, които отчитат различните проблеми, свързани с възрастта и пола;
- продължителни периоди на нискоквалифицирана работа без повишение в кариерата могат да доведат до дългосрочна експозиция на опасности;
- необходимо е да се осигури равен достъп до рехабилитация и професионално обучение;
- прости мерки на работното място, които не стигматизират, могат да помогнат на жените да преминат през периода на менопауза;
- стратегиите за подобряване на здравето се нуждаят от различни подходи към мъжките и женските целеви групи;
- мерките за гъвкаво работно време трябва да са съобразени с лицата, полагащи грижи за по-възрастни лица на тяхна издръжка, независимо дали са мъже, или жени;
- инспекторатите по труда следва да имат ясни стратегии за многообразие;
- по-възрастните работнички следва да се разглеждат като ценен актив и двойната дискриминация, на която могат да бъдат изложени по-възрастните работнички, следва да се предотврати чрез повишаване на осведомеността.

Допълнителна информация

Докладът може да се намери на английски език на уебсайта на ЕС на следния адрес:

<https://osha.europa.eu/bg/tools-and-publications/publications/safer-and-healthier-work-any-age-women-and-ageing-workforce/view>

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2017 г.

© Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, 2017 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.

Преводът е предоставен от Центъра за преводи (Люксембург) въз основа на английския оригинал на текста

⁴ EU-OSHA — Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, Равенство между половете в практиките за безопасност и здраве при работа, 2014 г. Може да се намери на: <https://osha.europa.eu/es/tools-and-publications/publications/reports/mainstreaming-gender-into-occupational-safety-and-health-practice>